

2025-03-10

DNR: MIUN 2024/3203

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till:

s.sof@regeringskansliet.se

Aktivitetskrav inom försörjningsstödet-för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet

Ds 2024:29, S2024/02055

Mittuniversitetet har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerad utredning och avger följande yttrande.

Yttrande i sin helhet

Utredarens uppdrag har varit att utreda hur, inte om, ett aktivitetskrav inom försörjningsstödet kan införas. Detta faktum har inneburit att utredningen inte närmare övervägt behovet av ett aktivitetskrav. Mittuniversitetet ställer sig positivt till det övergripande syftet med aktivitetskrav, vilket enligt utredningen är att "tidigt bryta passivitet hos den som uppbär försörjningsstöd, stärka rättssäkerhet och likformighet samt motverka att försörjningsstöd blir en permanent försörjningskälla och tillvarata potentiell arbetskraft".

Först vill Mittuniversitetet uppmärksamma de många utmaningar utredningen lyfter i relation till införandet av ett aktivitetskrav. Det framkommer även att utredningen delvis ställer sig kritisk till införande av ett aktivitetskrav. I de överväganden och förslag utredningen gör nämns också ett antal punkter som rekommenderas för fortsatt utredning. Utredningen har detta till trots uppfyllt sitt uppdrag och utarbetat ett förslag om hur ett aktivitetskrav inom försörjningsstödet kan införas. Samtidigt har utredningen på eget initiativ utarbetat ett alternativt förslag. Mittuniversitetet menar att det alternativa

Kontakt

Telefon 010-142 80 00
Webb miun.se

Campus

Sundsvall Holmgatan 10, SE-851 70 Sundsvall
Östersund Kunskapens väg 8, SE-831 25 Östersund

förslaget ytterligare förstärker utredningens till synes ambivalenta inställning till uppdraget.

Mittuniversitetet har i remissvaret valt att ge kommentarer till både utredningens huvudförslag och det alternativa förslaget. Svaret är disponerat i sju punkter.

För det första, utredningen beskriver fyra typer av insatser som socialnämnden ska säkerställa (s. 120). Av dessa fyra är det endast en, arbetsplatsförlagda aktivitet, som det finns stöd i forskning för att densamma positivt kan bidra till att egen försörjning nås. För övriga insatser finns inget forskningsstöd alls. Mittuniversitetet menar att de aktiviteter som ska ligga till grund för aktivitetskravet ska ha ett tydligt stöd i forskning, det vill säga vara verksamma för att bryta passivitet och skapa förutsättningar för egen försörjning.

För det andra, utredningen framför på flera punkter kritik i förhållande till andra redan existerande arbetsmarknadsinsatser. Samtidigt nämns även att det finns utmaningar i det praktiska samarbetet mellan främst socialtjänst och arbetsförmedling när det gäller arbetsmarknadsinsatser. Den typen av kritiska resonemang verkar vara en av anledningarna till att utredningen presenterar ett eget alternativt förslag (s.207). Det alternativa förslaget innebär att personer som redan deltar i aktiviteter hos arbetsförmedlingen inte ska ingå i målgruppen för aktivitetskrav. Enligt huvudförslaget är det personer som uppnått riktåldern för pension, har sjukersättning eller föräldrar till barn som inte fyllt ett år som inte ska ingå i målgruppen. Mittuniversitetet anser att det alternativa förslaget (s.208) är att föredra. Om utredningens huvudförslag genomförs riskerar det att skapa en svårhanterlig administration både för socialnämnd och arbetsförmedling. Genom det alternativa förslaget är det sannolikt så att ansvarsområdena för de båda aktörerna förtydligas, vilket kan vara en fördel för de personer som kommer att omfattas av aktivitetskravet.

För det tredje, i utredningen problematiseras begreppet arbetsförmåga. Det beskrivs hur olika myndigheter bedömer individers arbetsförmåga på olika sätt och för olika syften. Utredningen föreslår i stället att begreppet förmåga används vid bedömning av deltagande vid aktivitetskrav (s.150).

Mittuniversitetet menar att "förmåga" är ett begrepp som bättre överensstämmer med den typ av bedömningar av varje enskild individs förutsättningar och behov socialnämnden redan gör idag gör när det gäller försörjningsstöd.

För det fjärde, utredningen påtalar vikten av att kommunerna tillskapar meningsfulla aktiviteter med krav på kvalitet. De aktiviteter som uttryckligen nämns av utredningen är städning, parkarbete, kök och liknande. Mittuniversitetet vill påtala att i en hel del kommuner utförs, sedan många år tillbaka, den typen av arbeten av externa aktörer. Utredningen föreslår att kommuner själva ska tillskapa denna typ av aktiviteter. Mindre kommuner föreslås att samordna med andra kommuner för att klara kravet att erbjuda den typen av aktiviteter, alternativt inhandla tjänster av externa aktörer. Utredningens förslag visar tydligt de utmaningar som finns för kommunerna faktiskt ska ha möjlighet att kunna erbjuda kvalitativa aktiviteter. Mittuniversitet menar att det föreligger en risk för att externa aktörer med det primära incitamentet, ekonomisk vinning, erbjuder kommuner den typen av aktivitet. Därtill finns risk att om den typen av kommunala aktiviteter tillskapas de facto ersätter annan praktik eller reella arbetstillfällen.

För det femte, ett implicit mål med aktivitetskravet är att öka rättssäkerheten och skapa nationell likformighet. I utredningen påtalas samtidigt svårigheterna att uppnå detsamma genom kommunernas olika förutsättningar såväl geografiskt som demografiskt. Tillika nämns att behovet alltid ska utgå från den enskildes individens behov, vilket motsäger målet nationell likformighet. I utredningen lyfts i sammanhanget exemplet tillgång till barnomsorg. Tillgången till barnomsorg och regler för hur platser inom barnomsorgen får nyttjas vid arbetslöshet skiljer sig mellan kommuner. En omständighet som ytterst följer av det kommunala självstyret. Utredningen påtalar att hänsyn ska tas till kommunernas olika förutsättningar. Mittuniversitet menar att, givet kommunernas varierande förutsättningar kommer målet mot likformighet i aktivitetskrav vara mycket svårt att nå.

För det sjätte, utredningen anser att det, utifrån ett barnrättsperspektiv, bör fastställas ett tydligare regelverk rörande bedömning av den enskildes

förutsättningar och behov av aktivitetsstöd i relation till dennes föräldraskap (s. 263). Mittuniversitetet är inte av annan uppfattning, det bör ytterligare utredas om aktivitetskravet inverkar den enskildes möjlighet att utöva föräldraskap och därmed om barns behov påverkas.

För det sjunde, utredningen påtalar vikten av att aktiviteterna ska vara meningsfulla för den enskilde (s. 260). Om aktiviteten inte upplevs som meningsfull av deltagaren finns risk att individer inte väljer att ansöka om försörjningsstöd som är kopplat till aktivitetskrav. Utredningen slår dock fast att den risken är låg. Mittuniversitet menar att även om risken bedöms låg, kan det för enskilda personer få allvarliga konsekvenser om dessa trots allt väljer bort samhällets stöd och därmed riskerar att försätta sig i svår ekonomisk utsatthet.

Föredragande och beslut

Beslut i detta ärende har fattats av rektor Anders Fällström efter föredragning av Magnus Israelsson och Gunilla Egonsdotter. Närvarande vid den slutliga behandlingen av ärendet har prorektor Anna Olofsson, universitetsdirektör Louise Beskow, samordnare Anna Haeggström och studentrepresentanter Emil Thors och Anitra Gudmarsdotter varit.

Sundsvall 2025-03-10

Anders Fällström, rektor
Signeras digitalt via EduSign